Ekonominės bei Politinės
Lietuvos
Žemdirbių Sąjungos
įstatai

19221

H 1187-1

KAUNO VIEŠOJI
JUSTO PALECKIO
BIBLIOTEKA

H 1190

1919 m. gegužės mėn. 14 dieną „Ekonominės bei politinės žemdirbių sąjungos“ įstatai įregistruoti Vidaus Reikalų Ministerijoje. Draugijų rejestro № 2
Piliečių Apsaugos Departamento Direkt.
R. Dulskis.
Už Departamento Iždo sekretorių
J. Gasiūnas.

Ekonominė bei Politinė Lietuvos Žemdirbių Sąjunga.

Sąjungos programa.

Mes žemdirbiai, gamindami šaliai maistą ir jos pramonei žaliąją medžiagą, visuotinam ūkės kultūros pakėlimui, gyvenimo sąlygų pagerinimui ir šalies gyventojų pragyvenimo palengvinimui, sudarome vieną bendrą Lietuvos Žemdirbių Sąjungą su centru Vilniuje, kuri aktyviai dalyvauja šalies politiniame gyvenime.

Sąjungos veikimo pamatiniai dėsniai.

1. Ekonomijos srityje.

a) Sąjunga rūpinasi ūkio kultūros pakė-

limui, steigiant ūkio mokyklas, kursus ir rengiant paskaitas.

b) Taiso pavyzdingus ūkius, bandymo stotis, rūpinasi išauginimu gerų vietinių gyvulių veislių, parsigabenimu tinkamų veislių iš užsienių.

c) Steigia sindikatus patogiam įgijimui ūkiui reikalingų daiktų ir ūkės produktų pardavimui.

d) Rengia ūkio parodas, daro ūkiškas ekskursijas, skiria premijas pavizdingiems ūkiams.

e) Steigia žemės banką, taupomai-skolinamasias kasas, prekybos bei pramonės bendroves ir įvairias apdraudimo įstaigas.

f) Leidžia ūkio srityje naudingas knygas ir laikraščius.

Sąjungos politinis nusistatymas.

Valstybės tvarka.

2. Lietuva — nepriklausoma, laisva demokratinė respublika.

3. Lietuvos respublikos prezidentas lietuvis renkamas penkeriems metams, kuris gali būti ir antrą kart renkamas.

4. Lietuvos piliečių lygybė prieš įstatymus; spaudos, sąžinės, susirinkimų ir draugijų stegimo laisvė.

5. Seimas yra vyriausias Lietuvos reikalų tvarkytojas.

6. Atstovai į Seimą renkami visuotinu, tiesiu, lygiu, slaptu, betarpiu balsavimu, proporcionale sistema, ne jaunesni 24 metų amžiaus.

7. Ministerių kabinetas sudaromas iš Seimo daugumos.

8. Ministerių kabinetas ir ministeriai atsako prieš Seimą.

9. Seimui išreiškus nepasitikėjimą ministerių kabinetui, jisai atsistatydina.

Žemės klausimas.

10. Žemės nuosavybė neturi būti naikinama. Žeme aprūpinami tik tie, kurie sugeba ir nori ją dirbti. Tam tikslui sudaromas fondas į kurį žemė išperkama sulyg reikalingumo besiplėtojant ekonominėmis sąlygomis.

11. Valstybė superka žemes Seimo nustatytomis kainomis.

12. Žemės esančios valstybės žinioje turi būti perleidžiamos patogioms sąlygoms bežemiams ir mažažemiams.

13. Svetimų valstybių piliečiai neturi teisės įgyti Lietuvoje žemės.

Valstybės ūkis ir finansai.

14. Sąjunga stovi už progresyvinę mokesčių sistemą.

15. Netiesioginiai mokesčiai muitai, banderolės, akčyžės ir kiti nepanaikinami.

Švietimo reikalai.

16. Pradedamasai mokslas visiems privalomas ir nemokamas.

Mokyklų sistema ir programos taip turi būti nustatyta, kad perėjimas iš žemesnės mokyklos į aukštesniąją būtų galimas.

18. Universitetai ir aukštosios mokyklos valdosi autonomiai (turi savyvaldas).

19. Liuosybė steigti šalia valstybinių mokyklų įvairių rūšių privatines mokyklas.

20. Privatinės mokyklos negauna iš valdžios piniginės paramos.

21. Mokyklos vedamos krikščionių dvasijoje. Tikybos mokymas privalomas lygiai su kitais dalykais.

22. Valstybė tvarkosi krikščionybės pamatais ir remia Bažnyčios reikalus.

23. Bažnyčia turi visas juridinio asmens teises.

24. Tykybos, nepriešingos valstybės įstatymam, yra leidžiamos.

Teismas.

25. Piliečių lygybė prieš teismą.

26. Taikos teisėjai renkami.

Savivaldybės.

27. Lietuvos administracijos vienatas turi savivaldybės.

28. Centralės valdžios atstovai prižiūri savivaldybių veikimą prisilaikant bendrųjų valstybės įstatymų.

29. Visoje Lietuvos respublikoje oficialė kalba yra *lietuvių* kalba. Esant reikalui, šalia valstybinės kalbos gali būti vartojamos ir vietinės kalbos.

Socialiai klausimai.

30. 1) Įstatymais nustatoma darbo dienos laikas. Nakties darbas leidžiamas tik ten, kur to reikalauja technikos sąlygos.

2) Dirbtuvėse 8 valandų darbas.

3) Ūkyje sulyg sutarties darbdavio su darbininku.

31. Moterys, prieš gimdant ir pagimdžius bent penkioms savaitėms išviso atleidžiamos nuo darbo, paliekant joms algą.

32. Senatvėj ir nelaimingame atsitikime darbininkai privalo būti valstybiniai apdraudžiami.

33. Nesusipratimus darbininkų ir darbdavių riša trečiųjų teismas.

Sąjungos centro ir jos skyrių organizacija.

34. Sąjungos nariu gali būti kiekvienas pilnametis žemdirbys ar žemdirbė sutinkantis pildyti sąjungos įstatus ir taikytis jos programos.

35. Visuotinasai Sąjungos narių susirinkimas renka iš savo tarpo Sąjungos Centro Valdybą susidedančią iš 5 narių būtent: Pirmininko, Pirmininko padėjėjo, Raštvedžio, Iždininko ir vieno valdybos nario. a) Valdyba renkama kiekvienų metų laike metinių konferencijų ir b) Revizijos komisija renkama iš 3 narių.

36. Sąjunga gali visoj Lietuvoj atidaryti

savo skyrius, beto kiekvieno Apskrities Skyrių atstovų suvažiavimas renka iš savo tarpo Apskrities Valdyba susidedančią iš penkių (5) asmenų.

a) Apskričių Valdybų atstovai sudaro prie Centro Valdybos tarybą su sprendžiamu balsu.

37. Susitarus vietoje 10 asmenų steigiamas sąjungos skyrius; apie tai pranešama sąjungos centro valdybai, kuri susitvėrusį skyrių registruoja.

Pastaba: Sąjungos skyriaus valdyba susideda nemažiau, kaip iš 6 asmenų, kuri savo veikime prisilaiko bendrų sąjungos įstatų.

38. Kiekvienas sąjungos narys įmoka sąjungos skyriaus kason metams nemažiau 10-ties lietuviškųjų auksinų; 30%, kurių įnešama sąjungos centro kason.

39. a) Sąjungos centro ir jos skyrių susirinkimai esti dvejopi: visuotinieji paprastieji ir nepaprastieji.

b) Visuotinieji sąjungos centro narių susirinkimai skaitosi teisėti, jei juose dalyvauja nemažiau 1/2 skyrių atstovų delegatų.

Pastaba: Skyriai siunčia į visuotinąjį susirinkimą vieną atstovą nuo 50 narių. Nepilnas 50-ties skaičius skaitosi pilnu.

c) Visuotinieji skyrių susirinkimai skaitosi teisėti, jei juose dalyvauja nemažiau $^1/_2$ visų skyriaus narių.

d) Paprastasai visuotinas sąjungos centro ir skyrių susirinkimas daromas vieną kartą į metus, tam tikru nustatytu laiku.

e) Atsitikus reikalui, gali būti visuotinieji, nepaprastieji centro bei skyrių susirinkimai šaukiami ir daugiau kartų į metus.

f) Visuotinus susirinkimus šaukia centro bei skyrių valdybos, revizijos komisijos, arba to pareikalavus $^1/_3$ sąjungos skyrių ar $^1/_3$ skyriaus narių.

g) Be visuotinųjų sąjungos centro bei jos skyrių narių susirinkimų esti centro ir skyrių valdybų susirinkimai, kurie skaitosi teisėti, jei juose dalyvauja bent $^1/_2$ valdybos narių, neskaitant pirmininko.

h) Visuotinąjį sąjungos centro arba sąjungos skyrių narių susirinkimą veda išrinktas tai dienai pirmininkas iš tarpo dalyvaujančių susirinkime narių.

e) Paprastuosius centro bei skyrių valdybų susirinkimus veda valdybų pirmininkai.

k) Nutarimai sprendžiama paprasta balsų dauguma. Balsams lygiai pasidalinus, persveria pirmininko balsas.

40. Sąjungos nariuosna priima skyrių valdybos rekomenduojant bent dviem sąjungos nariam ir patvirtina visuotini skyrių susirinkimai. Sąjungos skyrius patvirtina visuotiną sąjungos centro susirinkimą.

41. Netinkamą sąjungos narį gali prašalinti iš sąjungos tik visuotinasai skyriaus narių susirinkimas, slaptu balsavimu.

42. Visuotinasai sąjungos centro narių susirinkimas prisilaikant sąjungos įstatų, nustato visą sąjungos veikimo planą. Reikalui atsitikus papildo bei pakeičia sąjungos įstatus: duoda skyriams informacijų bei instrukcijų, aiškina sąjungos įstatus ir t, t.

43. Sąjungos centras ir jos skyriai turi savo antspaudas.

44. Susisiekimuose su valdiškomis bei privatiškomis įstaigomis bei asmenimis po dokumento pasirašo centro valdybos pirmininkas ir raštvedys, skyriuose — skyrių valdybų pirmininkai ir raštvedžiai.

45. Piniginiuose reikaluose bei sutartyse po dokumentais pasirašo pirmininkas, iždininkas ir bent 2 valdybos nariai.

LAUKO VIEŠOJI
JONO PALECKIO
BIBLIOTEKA
H 1190

46. Sąjungos turtų likvidavimą nutaria sąjungos skyrių atstovų visuotinas susirinkimas dalyvaujant nemažiau $^{2}/_{3}$ skyrių atstovų.

Jos turtas skiriamas Lietuvos žemdirbių ūkiškoms įstaigoms.

Ekonominės bei Politinės Lietuvos Žemdirbių Sąjungos Konferencijos

1921 m. Lapkričio mėn. 28—29 d.

rezoliucijos ekonominiais klausimais.

I. Rekvizicijų klausimu.

Kadangi kariuomenei reikalingų žemės ūkio produktų suėmimas rekvizicijos būdu šaliai brangiai atseina 1) del reikalo laikyti didelį skaitlių valdininkų, 2) del atsitinkančių vietose malversacijų 3) del to, kad sugaišinama ūkininkams daug brangaus laiko, produktus pristatant: todel pageidaujamas laisvas produktų supirkinėjimas.

II. Pastočių klausimu.

Patėmyta nemaža atsitikimų, kad pastotės imamos ir naudojamos neatatinkamiems tikslams, todel reikalinga, kad išvengus nesusipratimų, imant pastotes, griežtai laikytis veikiančiųjų įstatymų ir jomis naudotis tik tiksliai ir neišvengiamiems reikalams.

III. Miškų klausimu.

a) Gyventojų miškų aprūpinimo klausimu yra pastebeta šių nenormalumų: 1) padegėliai

jau antri metai dar nėra gavę miško medžiagos trobesiams atstatyti-pavizdžiui Cigonų folvarkas, Pakuršienio ir Rekčių kaimai Kuršėnų valsčiuje-ir aplamai padegėliams skirta permaža norma ir perbrangiai: tokių pat trūkumų yra ir karo sunaikintų sodžių aprūpinime statomąja miško medžiaga; 2) pardavinėjant mišką barais, jis yra neprieinamas mažažemiams, kurie dėliai to būna išnaudojami miškų spekuliantų; 3) dažnai artimesnieji kaimams miškai parduodami pirkliams, o vietos gyventojų reikalams skiriama miškas jiems tolymesnis-pavyždžiai Garliavos ir Šunskų valsčiuose; 4) varžomas naudojimasis savo mišku tiems savininkams, kuriems miškas yra paliktas sulyg įvedamojo Žemės Reformos Įstatymo: reikalinga tuos nenormalumus šalinti.

b) Kadangi valdžia neįstenge sutvarkyti savo žinion paimtų miškų ūkį, todel miškai privalo likti privatinėje nuosavybėje, bet aštrioje valdžios kontrolėje, kad nebūtų naikinami ir valstybė turėtų iš jų naudos.

IV. Žamės klausimu.

I) Reikalinga neatidėliotinai ištirti įstatymo keliu žemės klausimą sulyg ekonominių

bei socialiai-politinių sąlygų, kad toliau nedaryti valstybei tų nuostolių, kokių ji turi iki-šiolei del žemės klausimo nesutvarkymo.

2) Šį klausimą rišant, prisilaikyti teisybės ir teisingumo pagrindų, kuriais vadovaujasi Vakarų Europa, kuogriežčiausiai pasmerkiant einančius iš rytų Lietuvai, kaipo Vakarų Europos šaliai, svetimus nusavinimo-užgrobimo obalsius.

3) Rišant šį klausima turi buti prisilaikoma nuosavybės teisės principo, kaipo visuomeninio ir valstybinio gyvenimo pagrindo.

4) Majoratinių privilegijuotai įgytų buvusių Valstiečių ir Bajorų Bankų ir kitų valdiškų dvarų žemės, konfiskuotasias Lietuvos Valstybės išdavikų jos kovoje už nepriklausomybę žemės tuojau išparceliuoti; taip pat tuojau išparceliuoti, apmokėjus ir gulinčiasias dirvonais kitų dvarų žemės bežemiams ir mažažemiams patenkinti, supirkti valstybinin žemės dalinimo fondan liuosai parduodamas žemės, o šių neužtenkant-supirkti reikalingą kiekį priverstinu keliu iš privatinių, pirmoje eilėje stambiausiųjų, savininkų.

5) Žemė aprūpintina: a) pirmoje eilėje -atsižymėjusieji kovoje už nepriklausomybę

Lietuvos kariškiai; nenorintiems žemės kariškiams privalo būti teikiamas kitoks atitinkamas atlyginimas; b) toliau aprūpinami bežemiai, turintieji reikalingo žemės ūkiui inventoriaus arba lėšų jam įgyti; c) neturintiems tokių išteklių, bet jau dirbusiems žemę bežemiams turi būti teikiama paskolos žemei įgyti; d) žemės turėjusieji, bet jos netekusieji dei nesugebėjimo ūkininkauti, žemės gauti neprivalo.

6) Žemė parduodama į pilną nuosavybę ir už atlyginimą; neturintiems lėšų išsimokėjimas gali buti išdėstomas eilei metų.

7) Paskolai teikti norintiems įgyti žemės privalo buti įsteigtas tam tikras bankas.

8) Ūkininkams, gyvenantiems dar sodžiais, privalo būti valstybės teikiama pagalba, kad jie galėtų išsikelti į viensėdijas.

9) Valstybė privalo kuogyviausiai rūpintis karo laiku nukentėjusiųjų žemės ūkių atstatymu, laikinai palengvinant mokesčius, rekvizicijas ir kitas valstybines priedermes ir išmokant karo nuostolių atlyginimą, o jei to negalima padaryti, tai patiekiant ilgamečio kredito.

10) Reikalinga be jokio atidėliojimo, nes tai neša valstybei didžiausius nuostolius, panaikinti uždraudimą žemę parduoti, paliekant val-

džios kontrolę, kad žemės nebūtų superkamos spekuliacijos siekiais.

V. Žemės ūkio kultūros, kooperacijos ir produkcijos pakelimo klausimu.

Turi būti kreipiama kuodaugiausia domės į žemės ūkio kultūros pakėlimą. Pripažindama didelę žemdirbių-ūkininkų draugijų ir aplamai kooperatyvų žemės ūkio kultūros kėlimo svarbą, konferencija randa reikalinga, kad žemės ūkio draugijos ir kooperatyvai būtų paliuosuojami nuo mokesčių.

Kad pakėlus žemės ūkio produkcija, turi buti tinkamai sutvarkytas žemės ūkio darbininkų klausimas, kad ne vien būtų duodamos privilegijos, bet drauge ir reikalaujama tinkamai priedermes atlikti.

VI. Žemės ūkyje darbo valandų klausimu.

Kadangi darbavimasis žemės ūkio srityje aukštai prigulmingas nuo gamtos nepastovumo ir negali būti tiksliai reguliuojamas pagal žmogaus valią, todel darbas toje srityje negali būti normuojamas griežtai nustatytomis darbo valandomis.

VII. Spekuliacijos valiuta klausimu.

Pastebėta, kad yra varoma smarki spekuliacija valiuta, nuo ko nukenčia daugiausiai žemdirbiai, gaunantieji dolerių iš Amerikos. Reikalinga, kad valdžia užkirstų tai spekuliacijai ir žemdirbių išnaudojimui kelią.

VIII. Draudimo nuo ugnies klausimu.

Draudimas nuo ugnies turi būti priverstinas tik trobesiams, bet apsidraudimo suma ir įstaiga turi būti paliekama liuosai pasirinkti. Griežtai reikalaujama, kad nebūtų jokios monopolizacijos draudimo reikale, o ypač privatinių draudimo įstaigų. Valstybinio draudimo premija privalo būti sumažinta iki galimo minimumo.

IX. Valstybės biudžeto klausimu.

Reikalinga, kad valdžia, pirm patvirtinsiant Valstybės biudžetą, paskelbtų jį visuomenės žiniai, tiksliai nurodydama išlaidas ir pajamas.

UŽSAKĖ
Kauno viešoji
K. Paleckio biblioteka

KAUNO VIEŠOJI BIBLIOTEKA
KAUNO APSKRITIES
VIEŠOJI BIBLIOTEKA
RS
H 1187-1

Spausdinta „Dirvos“
Spaustuvėj Mariampolėj
1 9 2 2 m.
Spaustuvės Kontora
Kaune, Laisvės Alėja 80